

Sjelf har förf. genom korrespondens med utmärkta fackmän i Frankrike sökt upplysning om ett liknande förfarande derstädes att af malmen omedelbart vinna smidesjern. Af intresse äro äfven meddelandena angående utsigten att tillgodogöra uttjenta skenor från våra jernvägar. Såväl dessa som många andra i berättelsen förekommande upplysningar synas väl förtjenta af Styrelsens uppmärksamhet.

Ett slående exempel är den i texten meddelade berättelsen. Det förefaller nära otroligt, att ett dylikt inmutningssystem kunnat bedrivas, utan att någon vederbörande synes haft reda derpå. Mutsedlarne torde väl utfärdas af Bergmästaren (nb. författaren är Öfvermasmästare), som nog lärer hållit på laga form, men icke synes haft tillfälle öfverräkna, om landets tusen sjöar räckt till eller icke. Man har svårt att säga, om den allvarliga eller den komiska sidan af saken är den öfvervägande. I båda hänseenden förtjenar den att blifva allmänare känd – och såsom man bör hoppas, att vinna snar och kraftig rättelse.

J. V. S.

160 YTTTRANDEN VID LANTDAGEN 13. X 1877

Protokoll fördt hos Finlands ridderskap och adel

Herr *Snellman*, J. V.: Då det blifvit föreslaget att, emedan censur i landet gäller, också rättighet till eftertryck skulle gälla, så förefaller mig denna konklusion liknande den, att emedan en författare i ett afseende är rättslös, skall han vara det äfven i andra afseenden, eller om censuren tager af honom en del af hans egendom, skall enhvar ega rättighet att taga bort resten. En sådan konklusion är minst sagdt förvånande. Hvad åter angår fordran, att en skriftställare eller konstnär skall låta inregistrera sitt arbete i någon byrå, för att det må erkännas vara hans egendom, förefaller mig också detta yrkande mycket förunderligt i vårt land. Man vill här förelägga en författare ett vilkor för eganderätt till hans arbete och för denna rätts erkännande, hvilket icke i något annat land är honom föreskrifvet. Man anser väl rikedomerna på författare i landet vara så stor, att man icke kan hålla reda på, hvem som är författare eller icke författare till ett arbete, om icke en byrå inregistrerar dem. Öfverhufvud tillhör detta yrkande också den klass af yrkanden i denna fråga, som vittnar om ett oändligt nit att taga ifrån författare och konstnärer deras rättigheter, åtminstone att kringskära dessa, så mycket man kan. Det synes deremot vara ganska ondt om yrkanden, som skulle visa att man anser både litteraturen och konsten i detta land behöfva uppmuntran mer än kanske i något annat land i Europa. Främst förefaller det mig åtminstone högst förunderligt, huru en konstnär skall kunna inregistrera sitt arbete i en byrå, huru målare t. ex. skola inregistrera sina taflor, utan att lemna en dublett eller kopia deraf. Jag vet icke, om herrar konstnärer kunna hitta på något sätt att rubricera en tafla, för att den må kunna inregistreras. Äfven detta yrkande anser jag för min del därför vara lika förkastligt som det förra, och hoppas att intetdera skall lägga hinder i vägen för att våra få och fattiga författare måtte vinna något slag skydd för sin egendom, hvilket de för närvarande sakna.

Herr *Snellman*, J. V.: Hvad i detta momenter af § 3 föreslås, anser jag vara utaf den beskaffenhet, hvilken jag tagit mig friheten en gång förut i dag karakterisera, utvisande nemligen att man är mycket mån om att

inskränka författares rätt i vårt land, mer än i andra länder. Här föreslås nemligen, att utgifningsrätten efter författarens död skall tillhöra hans arvingar blott i 30 år. Det inträffar nu, att en författare dör ung, så att han icke njutit skydd för sitt arbete ett enda år. Emedan han haft denna olycka att dö och lemna efter sig en familj större eller mindre, ännu mera blottställd än dens, som dör vid äldre år, så skall hans familj ega blott dessa 30 år till godo, då deremot om han lefvat ett par tiotal år till, hans familj på samma gång som han sjelf fått behålla sin rätt i 40, 50, 60, ända till 80 år. Jag får därför för min del yrka på att äfven denna period måtte bestämmas till 50 år. Författare och konstnärer njuta i vårt land icke så stor uppmuntran, att detta ger skäl att till fördel för förläggare taga ifrån dem några rättigheter. Öfver hufvud hyllas detta resonnemang i alla länder, att författare och konstnärer skola vara de enda, hvilkas rättighet till en erkänd egendom man inskränker till någon viss tid, af hvad allmän lag stadgar. Detta är ett resonnemang, emot hvilket mycket kan sägas. Man anser att författare och konstnärer böra uppoffra mycket af sina rättighet och sin egendom – för det allmänna bästa kantänka, för den allmänna bildningen kantänka, men man fordrar icke en sådan uppoffring af någon annan. Det kan sättas i fråga, om de just äro de rätta personerna i samhället, af hvilka man främst har att fordra uppoffringar för det allmänna bästa, utan att någon annan ställer framom dem eller det är fråga om, att de skola uppoffra lika med andra. Egentligen är enligt min tanke här det allmänna bästa blott ett sätt att tala; ty det är blott fråga om förläggarens bästa och förläggarens vinning. Det är förläggarens intresse, som i alla länder åstadkommit dessa inskränkingar i författares rätt, och det är dem som densamma faller till godo. Finnes det något arbete, som lönar sig väl att trycka, då kommer nog rättigheten att trycka det att begagnas; men när ett arbete, äfven om det vore af värde, fordrar uppoffringar för att tryckas, emedan åtgången deraf är ringa, såsom t. ex. för vetenskapliga arbeten, då kan författaren vara trygg för att förläggarena icke tränga sig fram. Men härmed må förhålla sig huru som helst. Att företrädesvis i vårt land inskränka rättigheten att utgifva ett arbete, litterärt eller konstnärligt, till 30 år efter författarens död, är en fullkomligt opåkallad och orättvis bestämning. Jag får därför för min del påyrka att stadgandet måtte förändras till 50 år efter författarens död.

Herr *Snellman*, J. V.: Jag anhåller att mot hvad herr Montgomery anförde få anmärka, att inblandandet af den omständigheten att en författare skulle sälja sin rättighet åt en förläggare på längre eller kortare tid, endast förvirrar hela frågan. Ty det är icke fråga om en förläggares rättigheter, sedan författaren åt honom sålt sitt arbete, utan fråga om författarens och hans arvingars rätt. Författaren kan sjelf gifva ut arbetet; hans efterlevande kunna fortfarande utgifva nya upplagor af hans arbete i 50 års tid. Inskränktes denna tid, tages denna rättighet från dem, så tages deras egendom ifrån dem. Man bör således i detta fall helt enkelt resonnera sålunda: är det rätt eller orätt att inskränka tiden för en författares efterlevandes berättigande. Naturligtvis borde hvar och en erkänna, att det är lyckligt för dem och också rättvist mot författaren, desto mer, ju utmärktare denna författare varit, ju mer han gagnat sitt land, och ju mer man anser honom hafva gagnat menskligheten, att icke frantaga hans efterlevande deras rättighet, utan låta dem åtnjuta den så länge som möjligt.

Herr *Snellman*, J. V.: I fråga om denna paragraf och i fråga om öfversättningsrätten öfverhufvud måste man enligt min tanke i vårt

land skilja emellan öfversättning ifrån det ena till det andra af de inhemska språken och öfversättning till eller från främmande språk. Angående den senare frågan vet jag icke, om den alls skulle behöfva beröras uti en här utgifven författning, om eganderätt till skrifter, nemligen denna fråga, huru förhållas skall med öfversättningar till eller från främmande språk. Ty det är så sällan det inträffar, att öfversättningar af inhemska författare till främmande språk i detta land utgifvas. Om öfversättningen sker och utgifves i främmande länder, så kommer det oss naturligtvis icke vid, och fråga om något förbud för sådan öfversättnings införande kan väl icke heller uppstå. Hvad åter angår öfversättning från främmande språk till något af de inhemska språken, så synes mig onödigt att nu derom lagstifta. Ty i alla länder har lagstiftningen i detta hänseende berott på internationel öfverenskommelse, och blir det då först tid att derom stadga. Att nu utskottets pluralitet gifvit öfversättningsrätten helt och hållet fri, så att författaren med afseende å öfversättningen af sin skrift icke åtnjuter något skydd, detta anser jag vara för den inhemska litteraturen högst förderligt och för den finska litteraturen isynnerhet vara ett dråpslag. Det är nemligen alla känt, huru liten läsande allmänhet den svenska litteraturen i vår land har, och huru ringa fördel på svenska skrivande författare hafva af att här utgifva ett arbete. Det kan utgifvas i så små upplagor och på dessa kan så litet förtjenas, att det är svårt för våra förläggare att betala något honorarium åt författaren. Skall det förmenas författaren till ett arbete på svenska språket att genom en öfversättning till finskan förstora den ringa inkomst, han kan ega på sitt arbete, så är detta naturligtvis att öka svårigheterna för den inhemska svenska litteraturen. Detta gäller isynnerhet, om en författare skrifver en folkskrift för den stora allmänheten. Då är det klart, att den större afsättning han kan räkna på, skall sökas hos den finska befolkningen, icke hos den svenska. Exempler äro slående. Jag ber få anföra ett. Professor Topelius har skänkt rättigheten till finsk öfversättning af sin bekanta skrift »Naturens bok» åt Finska Litteratursällskapet. Litteratursällskapet har redan utgifvit flere upplagor af detta arbete och kommer att i decennier af arbetets utgifvande draga stor inkomst. Det var därför en storartad gåfva till sällskapet af författaren. All denna inkomst hade han kunna behålla sjelf, under förutsättning att man skulle hafva respekterat hans rättighet att sjelf öfversätta eller låta öfversätta arbetet, såsom för närvarande sker, ehuru nu icke något lagbud till skydd af författares rätt finnes. Men utsattes i nu föreslagna författning icke något sådant lagligt skydd, blir öfversättningens utgifvande hvar mans af lag erkända rättighet, och då är det klart, att, om en författare på svenska utgifver en folkskrift, t. ex. följande dag en finsk öfversättning kan utkomma, hvilken främtager honom den förnämsta delen af den afsättning han hade kunna påräkna, om han sjelf eller genom någon annan öfversatt och utgifvit sitt arbete. Dessutom är vid en öfversättning fråga också om något annat än den pekuniära fördelen af en författares arbete, hvarpå han nedlagt all sin möda, på hvilket han arbetat i kanske årtal, på hvars stil och språk han filat i mångfaldiga exemplar af handskrifter, hvilket han låtit ligga från år till år och åter omarbetat. När han utgifver ett sådant omsorgsfullt vårdadt arbete, och hvarje klåpare eger rättighet att öfverföra detta till det andra inhemska språket, i hvilken form han vill och behagar, förderfvar det till det yttersta och vanärrar författarens namn, då är en sådan frihet otillbörlig. Jag förstår därför icke, huru utskottet kunnat lemna öfversättningsrätten fullkomligt fri i fråga om litteraturen på de båda

inhemska språken.

För det finska skriftstället är frånvaron af skydd för öfversättningsrätten än mera förderlig. Det gäller här isynnerhet den högre litteraturen, den litteratur som skrifer för de mera bildade. Kretsen af läsare är ganska ringa för en sådan finsk litteratur. Eger hvar och en, sedan en skrift på finska utkommit, rätt att öfversätta och utgifva den på svenska, så är det klart att ett mycket större antal exemplar säljas af den svenska än af den finska upplagan; och äfven en stor del af läsare, som skulle hafva läsit den finska originalet, skola hellre välja den svenska öfversättningen, emedan detta kan vara dem beqvämare. Dessutom kan öfversättaren sälja sitt arbete mycket billigare. Han kan påräkna en något större publik, behöfver icke betala honarium åt författaren. Om således författaren af en finsk skrift erhållit något honarium af en utgifvare, så undersäljes denna förläggare af den svenska, som intet honarium betalat. Detta kommer att helt och hållet afskräcka förläggare ifrån att betala någon enda penni för förlagsrätten. Olyckligt skulle jag därför anse det vara, om författningen i denna af utskottet föreslagna form kunde vinna erkännande och blifva gillad.

Glädjande är det, att upplysta män i utskottet funnits, som insett och erkänt behöfvet af skydd äfven för rättigheten till öfversättning, såsom finnes deraf, att tvenne reservationer i detta syfte äro afgifna, den ena af Herr Montgomery och friherre Wrede, den andra af Herr Ehrström. För min del skulle jag anse herr Ehrströms förslag, just med afseende å den inhemska litteraturen, vara det rätta och bättre. Herr Montgomery och friherre Wrede föreslå skydd för viss tid och under vilkor, skulle jag tro, att författaren förbehåller sig öfversättningsrätt. Ett sådant bemödande att minska författarens rätt har nyss genom voting blifvit afvärdadt. Det skall glädja mig, om alla, som icke bidragit till denna utgång, kunna vara försäkrade att genom en sådan inskränkning landets bästa skulle blifvit främjadt eller mensklighetens allmänna bästa, om hvilket man så mycket talar. Troligen hör detta, att man äfven vill inskränka författarens rätt till öfversättningen, till samma uppfattning. Men kan verkligen någon bevisa, att vårt lands väl, att mensklighetens väl fordrar, att en sådan inskränkning i författarens rätt sker? Jag förstår icke att något enda skäl finnes, som fordrar en sådan inskränkning. Det är därför jag anser herr Ehrströms förslag innebära det i saken rätta. Jag antager nemligen helt enkelt, att en författare skall ega öfversättningsrätt i eget land lika som rättighet att utgifva originalet. Man behöfver icke vara rädd därför, att icke ett dugligt arbete kommer att öfversättas från det ena inhemska språket till det andra, om man också lemnar författaren valet af den tidpunkt, som han för öfversättningens utgifvande finner lämplig. Han önskar naturligtvis, att något rådrum må finnas att sälja den första upplagan på originalspråket, för hvilken möjligen äfven honorarium betalats, förrän en annan upplaga kommer att konkurrera dermed, och han kan äfven för rättigheten att utgifva en öfversättning få sitt honorarium förökadt. Den förtjensten borde ingen missunna en författare i vårt land, isynnerhet som det torde blifva svårt att uppgifva, hvilken annan uppmuntran i detta land vederfares författare. Hvem tager någon vård om litteraturen här i landet, hvem ett enda steg för att främja den? Det är därför så mycket mindre skäl att vidtaga åtgärder att nedslå densamma och hämma dess tillväxt. Ödmjukast få jag deröfre förelsa att § 6 måtte antagas i den lydelse paragrafen har i herr Ehrströms reservation.

Herr *Snellman*, J. V.: Det vore orätt att uppehålla diskussionen, om

icke den princip, som är i fråga, vore af så mycken vigt, och jag skulle heller icke vidare hafva tagit till ordet, om icke herr Montgomery hade i frågan yttrat sig och om jag icke skulle känna, hvilken vigt hans yttrande har för frågan afgörande på detta rum. Herr Montgomery har i sin reservation ställt sig på utskottets allmänna ståndpunkt, hvilken, såvidt jag förstår, är den, att vårt land behöfver öfversättningar ifrån främmande litteratur, och för att fritt få öfversätta, böra vi också förutnna fullkomlig frihet att öfversätta från vår litteratur. I utskottets motivering framhålles nemligen detta. Utskottet säger ungefär: emedan förhållandet emellan främmande litteratur och vårt lands litteratur bör sålunda fattas, så kan utskottets icke undgå att låta samma stadgande gälla med afseende å den inhemska litteraturen på de båda skilda inhemska språken. Denna ståndpunkt synes mig äfven herr Montgomery i sin reservation fasthålla. Men han söker lindra konsekvenserna genom att likväl förbehålla en författare rättigheten till öfversättning af sitt eget arbete en kortare tid. Verkställes icke öfversättningen inom tre år på författarens föranstaltande och med hans berättigande, så får hvem som helst öfversätta hans arbete. Men ifall författaren i sitt namn gifver ut öfversättningen, eger han skydd ännu längre tid. Hela detta resonnemang skulle jag anse, så konsekvent det än kan synas, vara helt och hållet bygdt på lösan sand. Ty här kan hos oss blifva ganska litet fråga om öfversättning från främmande språk. Ty Sverige förser oss så tillräckligt med sådana öfversättningar ifrån främmande litteratur och till ett sådant pris, emedan derstädes öfversättningarna utgifvas i större upplagor, att ingen här kan täfla med denna svenska öfversättningsfabrik. Och vi hafva mer än tillräckligt af den varan, såsom man också i Sverige har mer än tillräckligt deraf, ehuru man der ansett den allmänna bildningen vara beroende af ett sådant fullkomligt fribytarsystem, så att man yrkat att Sverige aldrig bör ingå konventioner med främmande länder om skydd för litterär egendom. Följden af denna oerhörda öfversättningslitteratur i Sverige, som till stor del utgöres af öfversättningar från andra länders dåliga litteratur, och af dåliga öfversättningar af denna litteratur, följderna af denna öfversättning har varit, att ingen inhemska litteratur der kan bestå, emedan det dag för dag blir svårare för den inhemska litteraturen att vinna läsare. Vid lida af samma följderna, och de komma säkert att tilltaga i skadligt inflytande äfven hos oss år för år. Det är endast den finska litteraturen, som kan hafva något gagn af rättigheten att göra öfversättningar från främmande språk. Men det är så litet här af, som här, åtminstone tillsvidare, kan ifrågakomma, och den finska litteraturen är en så ringa och från hela världen en så aflägsnad sak, att säkert ingen utländsk författare räknar derpå, om hans arbeten öfversättas till finskan. Det är för honom detsamma, som om de skulle öfversättas till mesopotamiskan. Praktiskt taget är alltså hela detta sagda utskottets sträfvan betydelselöst, detta sträfvan att sålunda åstadkomma ömsesidighet i rättigheter emellan vårt land och främmande länder. Men under det utskottet fasthåller denna sida af saken, förglömmet utskottet helt och hållet, att vårt land har två litteraturer på skilda språk, medan alla dessa länder, med hvilka det är fråga om att vi skulle ställa oss i reciprocitet, äro fria från ett sådant missförhållande. Öfverhufvud är det berömligt och väl, att de i saken insigtsfulle och lärde, den lärda juridiken, söker göra allmänna synpunkter gällande. Men det är dock icke rätt att söka genomdrifva dessa på ett sätt, som helt och hållet afser från eget lands förhållanden. Utskottet hade väl bordt utgå från förhållandet i vårt land, att här tvenne litteraturer stå jemte och emot hvarandra, och att

i främsta rummet denna nya lagstiftning bör gälla detta förhållande. Det är för oss det vigtiga, att lagstiftningen är sådan, att båda dessa litteraturer uppmuntras och främjas; icke att, såsom följden måste blifva af utskottets förslag, de nedtryckas och deras existens å båda sidor omöjliggöres. I detalj visar sig också herr Montgomerys förslag högst olämpligt. Då han föreslår i sin reservation, att författare skola i tre år hafva rättigheten att utgifva öfversättning, så synes han icke hafva tänkt derpå, att i vår litteratur är frågan den, huru skola tryckningskostnaderna för ett arbete betalas, huru skall det blifva möjligt att få ett arbete tryckt. Det är öfverhufvudtaget få utgifna arbeten hos oss, hvilka inom tre år betalat sin tryckningskostnad, utan man får väl vänta dubbelt den tiden, kanske tio år och mera, förr än tryckningskostnaderna äro betäckta. Skall författaren nu utgifva öfversättningen inom tre år, för att skydda sin rätt, vill det säga, att han skall täfla med sig sjelf, att innan han har den ena upplagan betald, han skall gifva ut en annan som får säljas i täflan med den förra. Och det är ofta icke fråga om författaren, utan om en förläggare, åt hvilken han öfverlätit utgifvandet. Om man tror, att någon förläggare skall öfvertaga utgifvandet af ett arbete på sådana vilkor, att, ifall han ick utgifver tvenne upplagor inom tre år, så riskerar han att få en medtäflare, som gifver ut en öfversättning af arbetet och, såsom jag förut en gång haft äran anföra, en medtäflare, som vanligen åtminstone kan sälja sin upplaga mycket billigare, såsom fallet är med en öfversättning, för hvilken icke något honorar betalas och som kan fås efter arbetets beskaffenhet ganska billigt verkställd. Således äfven i dess detaljer anser jag herr Montgomerys förslag vara olämpligt, då deremot herr Ehrströms, som helt enkelt tillerkänner författare samma rätt till öfversättning, som han eger till originalet, är enkelt och klart och, såvidt jag förstår, också hvilat på den enda rättsgrund, som här kan ifrågakomma, när nemligen fråga är om skrifter på de båda inhemska språken. Jag har haft äran anföra, hvilka särskilda olägenheter rättigheten för hvar man att öfversätta ifrån det ena språket till det andra skulle medföra, såväl för den svenska litteraturen som den finska.

Jag anhåller få tillägga, att i herr Ehrströms reservation är intaget att stadgande angående förhållandet itill den utländska litteraturen, hvilket såsom han också uppgifver är öfverensstämmande med hvad som gäller i Tyskland. Det lyder: »Är å titelblad till utländsk författares skrift förbehåll gjordt om rätt att utgifva öfversättning deraf, gälle sådan rätt i fem år efter det skriften först utkom». Det må vara rätt och billigt att, oberoende af förhållandet emellan den inhemska svenska och finska litteraturen, en koncession göres åt den utländska litteraturen, ehuru icke ens hvilade på någon konvention eller ömsesidighet. Det kan dock vara humant, om dessa stadganden komma att bibehållas, och jag vill åtminstone för min del icke yrka på att de måtte utgå, utan då jag ödmjukast föreslagit att § 6 sådan den förekommer uti herr Ehrströms reservation, måtte sättas i stället för samma § i utskottets förslag, så har det varit min mening att hela denna § måtte antagas oförändrad.

Herr *Snellman*, J. V.: Sedan herr Schaumans förslag vunnit understöd, ber jag att i afseende å detsamma få anmärka, att om, såsom han yrkat, författare skulle ega rätt att öfversätta sitt arbete blott under sin lifstid, hans rättighet skulle komma att bero af god tur, huruvida han får lefva eller ej; d. v. s. den fördelen han kan hafva af denna rättighet skulle bero deraf. Skulle han hafva olyckan att dö, medan hans arbete är i manuskript, skulle han icke ega någon öfversättningsrättighet alls.

Dör han inom året, sedan arbetet utgifvits, blir det ganska kort tid, hans efterlevande åtnjuta rättigheten. Öfverhufvud vet jag dessutom icke, att man alls vid alla dessa stadganden, som föreslås både af utskottet och andra afsett de arbeten, som redan finnas till, ty alla författare, som nu hafva ett arbete tryckt sedan tre år tillbaka, skulle enligt herr Montgomerys förslag vara sin öfversättningsrätt förlustige; och alla hittills utgifna arbeten skulle detsamma gälla, emedan i dem intet förbehåll angående öfversättningsrätten skett. Men jag lemnar detta till längre fram. Jag ber få vända mig till herr Montgomerys senaste andragande. Herr Montgomery resonerar fortfarande om förhållandet mellan vårt lands litteratur och andra länders och tager exempel från Frankrike. Det är allt saker, som icke angå våra förhållandet mellan vårt lands litteratur och andra länders och tager exempel från Frankrike. Det är allt saker, som icke angå våra förhållanden det allra minsta. Ty i Frankrike har man icke tvenne litteraturer. Men det är detta, som här är det väsendtliga. Också i herr Ehrströms reservation säges uttryckligen, att författare icke skola hafva öfversättningsrätt för öfversättning till främmande språk längre tid än fem år, likasom en utländsk författare, som gjort förbehåll om öfversättningsrätt, tillägges samma rättighet i vårt land i fem års tid. Men detta är en helt annan fråga. Fråga är nu om förhållandet emellan våra båda inhemska litteraturer. Alla jemförelser äro för denna sakens kärna af ingen betydelse. Herr Montgomery anser, att en öfversättning väl skall kunna ostadkommas inom tre år; att således en författare väl skall blifva färdig dermed inom denna tid. Det har ingen satt ifråga, att icke en öfversättning äfven af ett vidsträcktare arbete kan medhinnas på tre år. Men frågan är den, blir det till gagn eller skada för författaren att utgifva öfversättningen inom tre år? Jag har haft äran anföras, och det är faktiskt, att det är mycket svårt i detta land att få ens tryckkostnaden för utgifna arbeten ersatt. Det är alltså icke fråga derom blott: kan författaren under dessa tre år få en öfversättning färdig. Frågan är: är det möjligt för honom att gifva ut arbetet både i originala och öfversättning inom tre år utan att skada sig sjelf? Frågan är: kan han få en förläggare att gifva ut arbetet både i original och öfversättning inom tre år utan att skada sig sjelf? Frågan är: kan han få en förläggare att gifva ut arbetet på vilkor, att förläggaren efter tre år ser en öfversättare komma och taga förtjensten ifrån sig? För resten, när man resonerar om, huru nödigt och önskligt det är, att ett finskt arbete blir öfversatt till svenskan, och huru berättigade svenska läsare äro att få lära känna det, och tvärtom, huru nödigt det är att ett svenskt arbete öfversättes till finskan, finska läsare till fromma, så talar man om saken såsom skulle här en rik litteratur finnas. Man talar aldrig om, huru skall lagen inrättas, för att främja en litteratures uppkomst, göra dess existens möjlig, utan man talar, som skulle man hafva hela världens rikedom för sig och frågan endast vore, huru man skall bringa denna rikedom till vederbörande läsare och till allmänheten. Att utgå från en sådan synpunkt är fullkomligt förvändt. Det är hufvudsak, när man skrifver en sådan lag, att skrifva den så, att den främjar litteraturen; och ingenstädes behöfver denna synpunkt iakttagas mera än i detta land och för vår fattiga litteratur. Dessutom, den, som har så brådtom att få läsa en svensk bok, han kan lära sig svenska; den som har så brådtom att läsa en finsk bok, han kan lära sig finska och hinner väl härmed på tre år. Jag tänker: alla fosterlandsvänner böra önska, att mycken anledning härtill måtte finnas, att man ömsesidigt måtte hafva en så vacker anledning att lära sig det andra språket, som den att lära

sig känna ett ypperligt litterärt verk. Men frukta behöfver man icke därför, att icke ett arbete, om hvilken den förhoppning finnes, att dess öfversättande bär sig, blir öfversatt och kommer att utgifvas på båda språken. Ty detta måste vara författarens önskan. Man måste blott gifva honom rättighet att pröfva, när det kan ske, så att han icke tvingas konkurrera med sig sjelf, genom två upplagor på en gång, eller gifva hans förläggare rättighet att pröfva det, när han gör upp kontraktet, så att denne kan göra det vilkor, att en öfversättning icke får utgifvas t. ex. på sex eller åtta år, och att han endast då betalar så och så mycket för arbetet. Stadgar man för honom en tid »ad libitum», så betager man författaren denna fördel och man gör icke minsta godt härmed, utan slår ned litteraturen, både den svenska och den finska.

161 LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE ÅNGÅENDE FÖRFATTARES OCH KONSTNÄRS RÄTT TILL ALSTER AF SIN VERKSAMHET.

Morgonbladet n:o 244, 19.X 1877

Att t. ex. en författares eganderätt till hvad han producerat vore en annan, än hvarje individs rätt till produkterna af sitt andliga och lekamliga arbete, har aldrig blifvit bevisadt och kan aldrig bevisas. En skilnad finnes blott i egendomens beskaffenhet. Annan egendom består i sjelfva den materiela produkten af arbetet. Men för en författares verk är den materiela företeelse, i hvilken det framträder, manuskriptet eller bokexemplaret endast form, hvilken som sådan är produkt af ett särskildt arbete och föremål för en särskild eganderätt. Författarens arbetsprodukt, ehuru immateriel den är, kan likväl blifva föremål för aftal likasom all annan egendom, och eganderätten dertill öfverlåtas från man till man. Man kan säga, att rätten till hvarje prestation af saker och ting, som ännu icke finnas till, är en liknande eganderätt, hvilken som sådan kan till annan man öfverlåtas. Eganderätten till den patenterade uppfinningen är en annan dylik rätt. Den litterära egendomen har också det utmärkande, att den är ett unicum i verlden, som icke kan produceras en gång till, icke ens af producenten sjelf; och eganderätten dertill är derföre lättare att bestämma än rättigheten till annan egendom. Visserligen kan en författare ur en annans litterära arbete låna mera eller mindre, så att svårighet uppstår att afgöra, hvem det nya arbetet rätteligen tillhör. Men liknande kollisioner kunna inträda i afseende å all eganderätt, utan att eganderättens karakter och giltighet deraf förändras. Att en produkt af bildande konst är af enahanda art, är obestriddigt. Då målaren säljer sin tafla, säljer han icke tillika den egentliga konstprodukten, om icke särskildt aftal härom träffats. Här tillkommer i högre konstslag endast svårigheten att mångfaldiga den materiela företeelsen af produkten, emedan äfven denna tillhör konstnärskapet. Men denna svårighet kan dock mera eller mindre öfvervinnas äfven af andra, än konstnären sjelf, hvars eganderätt till konstprodukten derföre är skiljbar från rätten till dess materiela företeelse.

Och likväl har den litterära eganderätten så länge saknat lagligt skydd? Detta kommer sig deraf, att litteraturen och konsten så sent blifvit erkända såsom tillhörande vilkoren för samhällets bestånd, för nationernas sjelfbestånd. Ty all enskild eganderätt är ytterst grundad i samhällets allmänna rätt. Skulle densamma öfverhufvud icke erkännas